

Effecten op beschermde soorten Noordeinde 66 en 68 te Oostzaan

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet

F. van Vliet

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Effecten op beschermde soorten Noordeinde 66 en 68 te Oostzaan

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet en de
Natuurbeschermingswet

F. van Vliet

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: Meyn Food Processing Technology B.V

22 augustus 2012
rapport nr. 12-072

Status uitgave: eindrapport
Rapport nr.: 12-072
Datum uitgave: 22 augustus 2012
Titel: Effecten op beschermde soorten Noordeinde 66 en 68 te Oostzaan
Subtitel: Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet
Samenstellers: drs. F. van Vliet
Foto's omslag: drs. F. van Vliet / Bureau Waardenburg bv
Aantal pagina's inclusief bijlagen: 38
Project nr.: 12-275
Projectleider: drs. F. van Vliet
Naam en adres opdrachtgever: Meyn Food Processing Technology B.V
Postbus 16, 1510 AA Oostzaan
Referentie opdrachtgever: E-mail dhr. Danckaerts d.d. 19 april 2012
Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
drs. G.F. J. Smit

Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Meyn Food Processing Technology B.V

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

De bestaande bedrijfsbebouwing op Noordeinde 66 en 68 te Oostzaan zal gesloopt worden. Na sloop wordt hier woningbouw gerealiseerd. Deze ingreep kan effecten hebben op beschermde soorten planten en dieren.

Meyn Food Processing Technology B.V heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om effecten, als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden, op beschermde soorten in beeld te brengen.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkte mee:

F. van Vliet projectleiding, rapportage, fotografie

Genoemd persoon is door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door haar uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit Meyn Food Processing Technology B.V werd de opdracht begeleid door de heer F. Danckaerts. Wij danken hem voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord.....	3
Inhoud	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel.....	7
1.2 Verantwoording.....	7
2 Plangebied en ingreep.....	9
2.1 Het plangebied	9
2.2 De ingreep.....	10
3 Toetsing Flora- en faunawet.....	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Betekenis plangebied voor beschermde soorten	13
3.3 Effecten op beschermde soorten	16
4 Toetsing Natuurbeschermingswet.....	21
4.1 Inleiding	21
4.2 Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	21
4.3 Toetsing effecten op Natura 2000-gebied IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske	24
5 Conclusies en randvoorwaarden	27
5.1 Conclusies.....	27
5.2 Randvoorwaarden bij de uitvoering	27
6 Literatuur	29
Bijlage 1 Wettelijk kader.....	31

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De bestaande bedrijfsbebouwing op Noordeinde 66 en 68 te Oostzaan zal gesloopt worden. Na sloop wordt hier woningbouw gerealiseerd. Bij deze herinrichting (kortweg: “voorgenomen ingreep”) zal rekening gehouden moeten worden met het huidige voorkomen van beschermde soorten planten en dieren. Tevens moet worden nagegaan of de ingreep geen negatieve effecten heeft op beschermde gebieden.

In dit rapport wordt verslag gedaan van een oriënterend onderzoek naar de betekenis van het plangebied voor beschermde soorten en beschermde gebieden. De voorgenomen ingreep wordt getoetst aan:

- de Flora- en faunawet,
- de Natuurbeschermingswet 1998.

Het doel van voorliggend onderzoek is om te bepalen of de ingreep kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen van deze wetten. Als dat het geval is, wordt bepaald of er maatregelen mogelijk zijn om overtreding te voorkomen, dan wel of er een vrijstelling geldt of onder welke voorwaarden ontheffing (Flora- en faunawet) en/of vergunning (Natuurbeschermingswet) kan worden verkregen.

1.2 Verantwoording

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied voor beschermde soorten en de voorgenomen ingreep. De toetsing is opgesteld op basis van het in 2012 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Het plangebied is op 24 april 2012 bezocht. Tijdens het terreinbezoek is concrete informatie verzameld over de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, hollen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en expert judgement is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten. Aanwezige bebouwing en bomen zijn extern en voor zover toegankelijk intern beoordeeld op aanwezigheid van (sporen van) vleermuizen.

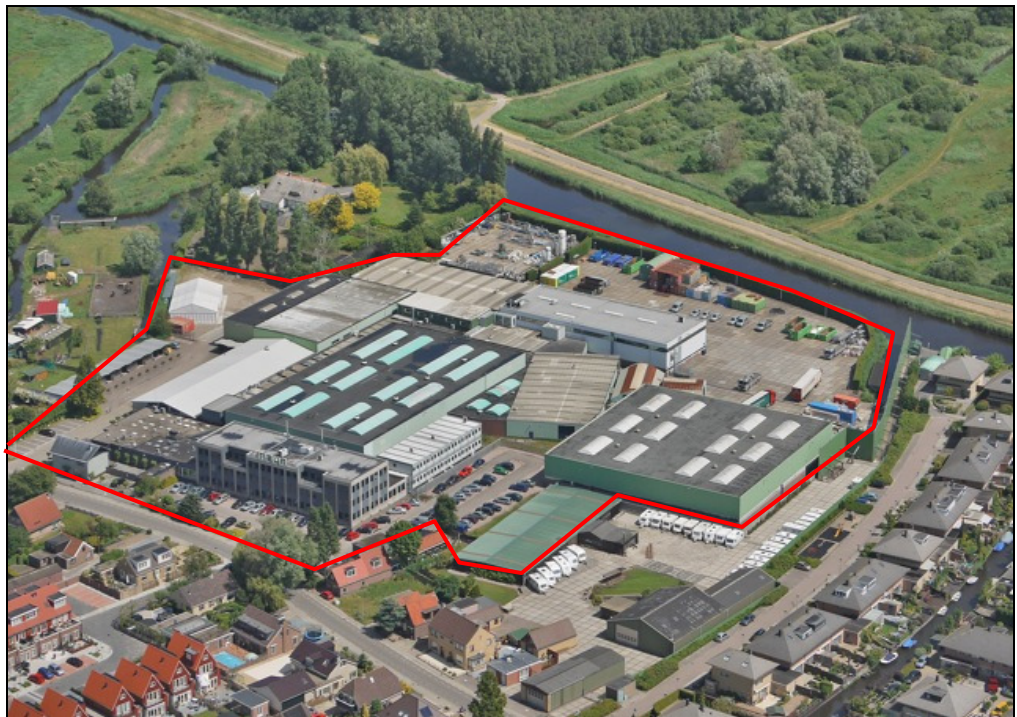
Aanvullend op het terreinbezoek heeft beperkt bronnenonderzoek plaatsgevonden. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen zijn online beschikbare bronnen geraadpleegd, waaronder de NDFF (telmee.nl, waarneming.nl). Daarnaast is, voor zover nodig, gebruik gemaakt van achtergrond documentatie (zie literatuurlijst).

2 Plangebied en ingreep

2.1 Het plangebied

Het plangebied Oosteinde 66 en 68 is gelegen aan de noordzijde van Oostzaan aan de rand van de bebouwde kom. Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door bestaande bebouwing met erf, aan oostzijde door de Ringvaart, aan de zuidzijde door de Jollemakers weg en aan de westzijde door de weg Oosteinde. De begrenzing van het plangebied is weergegeven in figuur 1.1.

In het plangebied staan een woonhuis en diverse bedrijfsloodsen. Het plangebied is verder voornamelijk verhard en wordt omzoomd door groenstructuren (o.a. coniferenhaag, plantsoen, struiken).

Figuur 1.1 Begrenzing plangebied Noordeinde 66 en 68 te Oostzaan (Luchtfoto: Meyn Food Processing Technology B.V)

Het plangebied wordt aan de oost- en westkant ingeklemd door (maar maakt geen deel uit van) het Natura 2000 gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (zie figuur 1.2). Dit Natura 2000 gebied maakt tevens deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

Figuur 1.2 Ligging van het plangebied (indicatief rood omlijnd) ingeklemd door het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (geel en rood gearceerd).

2.2. De ingreep

De voorgenomen ingreep bestaat uit de ontmanteling van het bestaande bedrijventerrein en de realisatie van woningbouw terplekke. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Het slopen van bestaande bebouwing (één woning en diverse bedrijfsloodsen)
- Het verwijderen van bestaande beplanting.
- Het bouwrijp maken van grond.
- Het nieuw graven van watergangen.
- Het aanbrengen van wegverharding.
- Het realiseren van bebouwing.

Er wordt geen oppervlaktewater aangetast (gedempt, vergraven). In de nieuwe inrichting worden waterpartijen aangelegd. Na transformatie van bedrijventerrein naar woningbouw wordt een afname van verkeersintensiteit (vooral vrachtverkeer) voorzien.

Deze ingreep kan omschreven worden als ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt een vrijstelling van soorten in tabel 1 van de FF-wet (zie bijlage 1).

Figuur 2.1. Stedenbouwkundig plan Noordeinde 66 en 68 te Oostzaan (Blauwhoed Studio).

Voorzijde bedrijfsgebouw Meyn langs de weg Oosteinde.

Achterzijde bedrijfsgebouw Meyn.

3 Toetsing Flora- en faunawet

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van een oriënterend onderzoek naar beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet (hierna: "FF-wet"). er wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten planten en dieren komen mogelijk of zeker voor in de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep.
- Welke effecten op beschermde soorten heeft de ingreep?
- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op soorten hebben?
- Worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden? Zo ja, welke?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde soorten?

De beoordeling van het voorkomen van en effecten op beschermde soorten is opgesteld op basis van het in 2012 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

3.2 Betekenis plangebied voor beschermde soorten

3.2.1 Flora

Voor zover bekend komen in het aangrenzende Natura 2000-gebied de volgende strikt beschermde (tabel 2 FF-wet) plantensoorten voor: veenmosorchis, vleeskleurige orchis, breedbladige orchis, rietorchis, welriekende nachtorchis, ronde zonnedauw en daslook. Verder zijn uit dit gebied overige beschermde (tabel 1 FF-wet) soorten bekend: koningsvaren en dotterbloem (Ontwerp aanwijzingsbesluit IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske d.d. 10 september 2008; www.waarneming.nl; www.telmee.nl; Pepping, 2012; FLORON, 2011).

Het plangebied is grotendeels verhard en bebouwd. De smalle oever langs de Ringvaart kent een meer natuurlijk karakter. De oeverstrook is verruigd met onder andere riet en brandnetel. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen in het plangebied. Op grond hiervan en op grond van het ontbreken van geschikte groeiplaatsen wordt geconcludeerd dat het plangebied geen betekenis heeft voor beschermde soorten planten.

3.2.2 Ongewervelden

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde ongewervelden aangetroffen. Op grond van verspreidingsgegevens (www.waarneming.nl; anemoon.org; Limnodata; www.libellennet.nl; www.vlindernet.nl; Boesveld & Gmelig Meyling, 2011; Boesveld *et al.*, 2011) en het ontbreken van geschikt habitat ((grotendeels verhard, geen oppervlaktewater, geen geschikte waardplanten) wordt geconcludeerd dat het plangebied geen betekenis heeft voor beschermde ongewervelden.

Oever van het plangebied langs de Ringvaart met aan de overzijde het natuurgebied Twiske.

3.2.3 Vissen

Het plangebied herbergt geen permanent oppervlaktewater. Het plangebied heeft daarom geen betekenis voor (strikt) beschermde soorten vissen.

3.2.4 Amfibieën

Het plangebied herbergt geen permanent oppervlakte water. Het gebied heeft momenteel dan ook geen betekenis als voortplantingslocatie voor (strikt) beschermde amfibieën.

Wat betreft strikt beschermde amfibieën komt rugstreeppad (tabel 3 FF-wet) voor in de omgeving van Oostzaan, o.a. uit het Twiske (Herder, 2010). Het is mogelijk dat de ontwikkelingswerkzaamheden binnen het plangebied een aantrekkende werking hebben op rugstreeppad en de soort hier tijdens de werkzaamheden opduikt. De Rugstreeppad is een echte pionierssoort. In stedelijke gebieden wordt hij regelmatig

waargenomen in ruige, kunstmatig gecreëerde zandige milieus met losgrondige bodems die snel opwarmen, zoals opgespoten zandvlaktes en bouwterreinen. Ze kunnen hier tijdelijke waterplassen of water dat in bouwputten of binnen funderingen stagneert als voortplantingswater gebruiken.

3.2.5 Reptielen

Wat betreft beschermde reptielen komt in de regio alleen de ringslang voor (Herder, 2010). Er zijn waarnemingen van ringslang bekend uit het naastgelegen Twiske. Het plangebied heeft geen betekenis voor ringslang. Er zijn geen geschikte eiafzetplekken of overwinteringsplekken aanwezig.

3.2.6 Grondgebonden zoogdieren

In de directe omgeving komen de volgende strikt beschermde soorten voor: waterspitsmuis en noordse woelmuis (beiden tabel 3 FF-wet) (www.waarneming.nl; Tauw, 2011; Hoogeboom, 2011). Waterspitsmuis is o.a. in 2005 op ca 1 km afstand ten oosten van het plangebied in het Twiske (nabij de jachthaven) waargenomen (www.waarneming.nl). Ook noordse woelmuis komt voor in het naastgelegen Twiske (Tauw, 2011). Noordse woelmuis wordt hier aangetroffen in rietlanden, ruigten en trilvenen.

Het plangebied heeft geen betekenis voor waterspitsmuis en noordse woelmuis. Het plangebied herbergt geen geschikt leefgebied voor beide soorten. Het plangebied is grotendeels verhard. De oeverstrook is te smal (1 - 2 m) en biedt te weinig ruige vegetatie voor dekking en voedsel.

3.2.7 Vleermuizen

De bedrijfsloodsen en het woonhuis herbergen geen mogelijkheden voor vleermuizen om weg te kruipen. Een aantal bedrijfsloodsen heeft spouwmuren, maar daarbij zijn de open stootvoegen om toegang te krijgen tot deze ruimten te laag (ca. 2 m) om als geschikte invliegopening voor vleermuizen te dienen (> 3 m). Er zijn geen mogelijkheden om weg te kruipen achter de gevelbetimmering (ruimte < 1 cm) of onder dakpannen. Het woonhuis heeft geen (toegang tot) spouwmuren.

In de regio komen de volgende soorten vleermuizen voor: watervleermuis, meervleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger (allen tabel 3 FF-wet) (Hoogeboom, 2011; Kapteyn, 1995). Watervleermuis is zeer schaars in de Zaanstreek. Overige soorten komen hier (vrij) algemeen voor.

Het plangebied biedt geschikt foerageergebied voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Voor meervleermuis en watervleermuis heeft het plangebied geen betekenis als foerageergebied. Het is bekend dat meervleermuis talrijk foerageert boven water in het naastgelegen Twiske (Tauw, 2011). Daarbij maken ze ook gebruik van de Ringvaart.

3.2.8 Broedvogels

Het plangebied vormt leefgebied voor algemeen voorkomende broedvogels van dorpsstedelijk gebied (allen strikt beschermd op grond van de FF-wet). Het plangebied herbergt geen (mogelijkheden) voor broedvogels met jaarrond beschermde nestplaats¹. Huismus foerageert wel in het plangebied maar broedt hier niet. De bedrijfsgebouwen en het woonhuis bieden geen geschikte nestgelegenheid (geen dakpannen) voor huismus.

3.3 Effecten op beschermde soorten

3.3.1 Flora

Het plangebied heeft geen betekenis voor beschermde soorten planten (§3.2.1). De voorgenomen ingreep zal dus niet leiden tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van beschermde soorten planten. Er is geen noodzaak voor mitigerende en/of of compenserende maatregelen of voor een ontheffing.

3.3.2 Ongewervelden

Het plangebied heeft geen betekenis voor beschermde soorten ongewervelden (§3.2.2). De voorgenomen ingreep zal dus niet leiden tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van beschermde soorten ongewervelden. Er is geen noodzaak voor mitigerende en/of of compenserende maatregelen of voor een ontheffing.

3.2.3 Vissen

Het plangebied heeft geen betekenis voor beschermde soorten vissen (§3.2.3); de voorgenomen ingreep leidt niet tot aantasting van oppervlaktewater. De voorgenomen ingreep zal dus niet leiden tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van beschermde soorten vissen. Er is geen noodzaak voor mitigerende en/of of compenserende maatregelen of voor een ontheffing.

3.3.4 Amfibieën

Het plangebied heeft momenteel geen betekenis voor beschermde soorten amfibieën (§3.2.3); de voorgenomen ingreep leidt niet tot aantasting van oppervlaktewater.

Het is mogelijk dat de ontwikkelingswerkzaamheden binnen het plangebied een aantrekkende werking hebben op rugstreeppad en de soort hier tijdens de

¹ Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespindief, zwarte wouw.

werkzaamheden opduikt. Het actief weren van de dieren (bijvoorbeeld door het plaatsen van een paddenscherm) gedurende de werkzaamheden is niet realistisch. Indien de dieren het gebied koloniseren tijdens de werkzaamheden, zijn aanvullende maatregelen nodig om overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet te voorkomen en zorgvuldig handelen te garanderen. Hiervoor wordt verwezen naar de soortenstandaard voor de rugstreeppad (Ministerie van EL&I, 2011). Deze soortenstandaard bevat een set standaardmaatregelen, die een initiatiefnemer van een ruimtelijke ingreep kan of moet nemen als rugstreeppad in het geding is.

3.3.5 Reptielen

Het plangebied heeft geen betekenis voor beschermde soorten reptielen (§3.2.5). De voorgenomen ingreep zal dus niet leiden tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van beschermde soorten reptielen. Er is geen noodzaak voor mitigerende en/of of compenserende maatregelen of voor een ontheffing.

3.3.6 Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied heeft geen betekenis voor grondgebonden zoogdieren van tabel 2 en 3 van de FF-wet (§3.2.7). De voorgenomen ingreep kan leiden tot vernietiging van verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdiersoorten van tabel 1 van de FF-wet. Voor deze soorten geldt een vrijstelling in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en is dus geen ontheffing nodig. De gunstige staat van instandhouding is niet in het geding. Het betreft in Nederland algemeen voorkomende soorten.

3.3.7 Vleermuizen

Het plangebied herbergt geen verblijfplaatsen van vleermuizen. De ontmanteling van het bedrijventerrein zal dan ook niet leiden tot vernietiging of aantasting van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Het gebied is niet van wezenlijk belang als foerageergebied voor vleermuizen. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden in het kader van sloop en nieuwbouw zal het plangebied als foerageergebied beschikbaar blijven. De nieuwe inrichting die groener en waterrijker zal zijn zal de potentie van het gebied als foerageergebied voor vleermuizen vergroten.

De Ringvaart die aan de oostzijde van het plangebied grenst, vormt onderdeel van het foerageergebied van meervleermuis. Meervleermuis is een soort die gevoelig is voor lichtverstoring (zie onderstaand kader 3.1). In de huidige situatie is er in het plangebied sprake van de nodige verlichting. Het plangebied is nu gedurende de hele nacht verlicht omwille van veiligheidsredenen (bron: opdrachtgever). De coniferenhaag langs de oever zorgt voor enige afscherming van dit licht.

Gedurende de realisatiefase zal er sprake zijn van verlichting van de bouwplaats. Van extra lichtbelasting op de Ringvaart is naar verwachting geen sprake. Uitgangspunt is

dat er geen bouwlampen direct op de Ringvaart gericht zullen zijn en dat de Ringvaart gedurende de werkzaamheden enigszins afgeschermd blijft van licht; bijvoorbeeld door de coniferenhaag zo lang mogelijk te laten staan. Negatieve effecten op meervleermuis zijn dan uitgesloten.

In de nieuwe inrichting zal er ook sprake zijn van verlichting: tuinverlichting en verlichting aan/vanuit huizen. Ook in de nieuwe inrichting zullen tuinen beplant worden waardoor de Ringvaart enigszins afgeschermd wordt van verlichting. De situatie zal min of meer vergelijkbaar zijn met de situatie ter plekke van de nieuwbouw langs de Jollemakerweg (zuidelijk van het plangebied), waar eveneens woningen aan de Ringvaart grenzen.

Redelijkerwijs mag aangenomen worden dat de lichtbelasting in de nieuwe situatie niet groter zal zijn dan in de huidige situatie en niet tot aan de overzijde van de Ringvaart zal reiken. De Ringvaart is ter hoogte van het plangebied meer dan 15 m breed. Aan de overzijde (natuurgebied het Twiske) is geen verlichting aanwezig. Meervleermuizen zullen hier zonder problemen langs kunnen blijven foerageren. Negatieve effecten op meervleermuis zijn dan uitgesloten.

3.3.8 Broedvogels

Het plangebied vormt leefgebied voor algemene soorten broedvogels van dorpsstedelijk gebied. Het plangebied heeft *geen* betekenis voor vogels met jaarrond beschermde verblijfplaats (§ 3.2.8).

Met de ingreep gaat bestaand broed- en foerageergebied van algemene soorten broedvogels van dorpsstedelijk gebied verloren. In de nieuwe inrichting vinden deze soorten naar verwachting geschikter leefgebied. In de nieuwe inrichting zijn meer groen- en waterstructuren voorzien. De gunstige staat van instandhouding van betreffende vogelsoorten is niet in het geding.

Werkzaamheden in het kader van de voorgenomen ingreep kunnen leiden tot verstoring van broedvogels. Broedvogels zijn strikt beschermd op grond van de FF-wet. Het overtreden van verbodsbepalingen ten aanzien van broedvogels kan voorkomen worden door opgaande beplanting en gebouwen buiten het broedseizoen te verwijderen en door heiwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren dan wel met gebruik van technieken die geen of zeer weinig geluid en trillingen produceren.

Woonhuis in plangebied.

Kader 3.1 Effect van kunstlicht op meervleermuis

Er is aangetoond dat kunstlichtbronnen waarvan het licht over het wateroppervlak schijnt, de kwaliteit van een vliegroute van deze soort kan verlagen (Kuipers et al., 2008).

Haarsma (2010) gaat nader in op onderzoek naar de effecten van verlichting op (meer)vleermuizen: Het onderzoek van Kuijper et al. (2008) was beperkt van opzet. Zo is niet onderzocht of vleermuizen wennen aan de nieuwe situatie of hun vliegroute verleggen. In hun voedselgebied lijken met name mannetjes meervleermuizen zich af en toe tolerant op te stellen ten opzichte van verlichting, vooral bij extreme weersituaties zoals veel wind en aanhoudende miezerregen (Haarsma 2003). De reden hiervoor is mogelijk het vrijwel ontbreken van voedsel, waardoor de vleermuizen uitwijken naar verlichte locaties. Over het algemeen tolereert de meervleermuis geen licht (meer dan 0,5 lux over een lengte van 20 meter) in de foerageergebieden. Van der Vegte (2005) geeft op grond van een onderzoek in Leiden aan dat meervleermuizen de voorkeur geven aan een langere, donkere omweg dan aan een kortere maar verlichte route.

Dat verlichting negatieve effecten kan hebben op het gedrag van meervleermuis staat vast, al is nog niet duidelijk wanneer en in welke mate sprake is van significant negatieve effecten op bijvoorbeeld de lokale populatie. De lichtsterkte en de afstand van de verlichtingsbron tot locaties die van belang zijn voor vleermuizen bepalen, in combinatie met de richting van het licht en de aanwezigheid van barrières, of negatieve effecten optreden op vleermuizen. Als stelregel geldt dat lange verlichte stukken (> 20 meter), waarbij de lichtsterkte groter is dan 0,5 lux, dienen te worden afgeschermd om effecten te voorkomen (Haarsma, 2010).

4 Toetsing Natuurbeschermingswet

4.1 Inleiding

Het plangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied of beschermd natuurmonument. Wel ligt het gebied naast het Natura 2000-gebied (speciale beschermingszone) IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Als het plan/project negatieve effecten heeft op dit gebied, is een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: "NB-wet") vereist. Ook kunnen maatregelen om negatieve effecten te voorkomen, te verminderen of te compenseren nodig zijn.

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van een oriëntatiefase van de habitattoets, dat wil zeggen een verkennend onderzoek naar de effecten op beschermde natuur-gebieden (waaronder wij in dit rapport verstaan: Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten).

De centrale vraag van deze toetsing is: bestaat er een reële kans op significante negatieve effecten op beschermde natuurgebieden of kan het optreden van significant negatieve effecten met zekerheid worden uitgesloten?

De effecten van de ingreep worden getoetst aan de instand-houdings-doelen die voor gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske gelden. Deze zijn ontleend aan het Ontwerp aanwijzingsbesluit van 10 september 2008.

4.2 Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske

De tekst uit deze paragraaf is ontleend aan het Ontwerp aanwijzingsbesluit IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske (d.d. 10 september 2008). Voor het Natura 2000-gebied is een concept beheerplan opgesteld (Tauw, 2011).

4.2.1 Gebiedsbeschrijving

Het IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske vormen tezamen het grootste brakwaterlaagveencomplex ten noorden van Amsterdam. Het IJperveld, Oostzanerveld en Varkensland kenmerken zich door hun openheid. Het Twiske heeft ook opgaande beplantingen. Het gebied was van oorsprong hoogveen en is in de middeleeuwen in ontginning genomen. Door inklinking van het veen en de toegenomen invloed van de Zuiderzee kwam het onder invloed van brak water te staan en traden overstromingen op, waarbij klei op het veen werd afgezet. De vervening heeft nooit op grote schaal plaatsgevonden door de slechte kwaliteit van het veen. Het bevat veel zout. Na de afsluiting van de Zuiderzee stopte de aanvoer van brak water en werd zoet water aangevoerd.

Het landschap van het IJperveld, Oostzanerveld en Varkensland bestaat uit vele kleine percelen grasland met rietkragen en ruigten met brakke flora, rietlandjes, veenmosrietlanden, en veenheide in een dicht netwerk van brede en smalle sloten (zogenaamd "vaarland"). In het IJperveld is plaatselijk ook veenbos aanwezig. Het waterpeil ligt maar iets onder het maaiveld. In het open water komen kranswiervetaties voor. De centrale plas in het Twiske is in zijn huidige vorm ontstaan door winnen van zand onder het veen en de klei voor het Coentunneltracé. Daar omheen ligt het laagveenlandschap, maar dit is door het vele bos veel beslotener dan in de andere deelgebieden en er zijn ook parkachtige gedeelten aangebracht.

4.2.2 Kwalificerende habitattypen en soorten

Het gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske kwalificeert als speciale beschermingszone vanwege het voorkomen van de habitattypen en soorten zoals opgenomen in tabel 4.1.

Tabel 4.1 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (Bron: Essentietabel IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske; Gebiedendatabase Ministerie van EL&I).

Instandhoudingsdoelstellingen		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen							
H3140	Kranswierwateren	--	>	=			
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	-	>	=			
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	-	=	=			
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	-	>	=			
H91D0	*Hoogveenbossen	-	=	=			
Habitatsoorten							
H1134	Bittervoorn	-	=	=	=		
H1149	Kleine modderkruiper	+	=	=	=		
H1163	Rivierdonderpad	-	=	=	=		
H1318	Meervleermuis	-	=	=	=		
H1340	*Noordse woelmuis	--	=	=	=		
Broedvogels							
A021	Roerdomp	--	=	=			15
A081	Bruine Kiekendief	+	=	=			15
A151	Kemphaan	--	>	>			5
A153	Watersnip	--	>	>			60
A193	Visdief	-	=	=			180
A292	Snor	--	>	>			50
A295	Rietzanger	-	=	=			800
Niet-broedvogels							
A043	Grauwe Gans	+	=	=		90	
A050	Smient	+	=	=		6400	
A051	Krakeend	+	=	=		200	
A056	Slobeend	+	=	=		50	
A125	Meerkoet	-	=	=		710	

deze tabel is gebaseerd op het ontwerp-aanwijzingsbesluit

Legenda

SVI landelijk	Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig)
=	Behoudsdoelstelling
>	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
=(<)	Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering

Habitattypen

Het habitatype kranswierwateren (H3140) komt lokaal voor in het Oostzanerveld en in het IJperveld. Het habitatype vochtige heiden, laagveengebied (H4010B) komt met name voor in het centrale deel van het IJperveld en lokaal in het Oostzanerveld.

Ruigte en zomen (H6430) en overgangs- en trilvenen (H7140) zijn verspreid over het gehele Natura 2000-gebied aanwezig maar met name in het IJperveld en het oostelijk deel van het Oostzanerveld. *Hoogveenbossen (H91D0) komen slecht lokaal voor in de westelijke helft van het IJperveld.

Soorten

Bittervoorn (H1134) komt verspreid over het gehele gebied voor. In de veenpolders kan de kleine modderkruiper (H1149) lokaal worden aangetroffen in kleine heldere polderslootjes met ondergedoken waterplanten. Buiten de heldere, waterplantenrijke sloten heeft de soort een zekere binding met een goed ontwikkelde oevervegetatie, welke verspreid voorkomen in het gebied. De rivierdonderpad (H1163) komt veel voor in het zuidelijk deel van het Oostzanerveld en lokaal langs plassen in het IJperveld. De meervleermuis (H1318) gebruikt wateren verspreid over het gebied om te foerageren. De *noordse woelmuis (H1340) is aangetroffen in het noordelijk deel van Varkensland, verspreid over het IJperveld en in het midden van het Oostzanerveld.

Het gebied IJperveld, Varkensland en Twiske kwalificeert als speciale beschermingszone vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van krakeend, smient, kemphaan en grutto die het gebied benutten als overwinteringsgebied en/of rustplaats. Bovendien behoort het gebied tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden voor roerdomp in Nederland. Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als overwinteringsgebied en/of rustplaats: grauwe gans, slobbeend en meerkoet. De graslanden, rietlanden en rietkragen zijn verder broedgebied voor watersnip, snor en rietzanger (trekvogels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald. Andere soorten waarvoor het gebied van betekenis is: bruine kiekendief, kemphaan en visdief (broedvogels).

4.2.3 Instandhoudingsdoelstellingen

Algemene doelen

De algemene doelen voor het Natura 2000-gebied IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske zijn behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de ecologische structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Instandhoudingsdoelstellingen habitattypen en soorten

In tabel 4.1 zijn de instandhoudingsdoelstellingen voor de kwalificerende habitattypen en soorten van het Natura 2000-gebied Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske opgenomen.

4.3 Toetsing effecten op Natura 2000-gebied Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske

4.3.1 Inleiding

Omdat de voorgenomen ingreep niet plaatsvindt in het Natura 2000-gebied Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske is er geen sprake van ruimtebeslag op dit Natura 2000 gebied. Directe effecten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en soorten voor dit gebied zijn daarmee uitgesloten.

Bij de toetsing wordt daarom alleen rekening gehouden met indirecte effecten (externe werking). Tijdens de aanlegfase kan verstoring van fauna optreden door:

- Geluid: heien
- Trillingen: heien
- Licht: nachtelijke werkverlichting.

Bij de huidige bestemming is al sprake (geweest) van de nodige geluidsbelasting door aanwezigheid van mensen, gebruik van materieel als vrachtwagen. Ten opzichte van deze situatie zorgt alleen het heien voor extra geluidsbelasting in de realisatiefase

Trillingen in de bodem tijdens heiwerkzaamheden bij de aanleg van de woningen worden sterk gedempt door de slappe veenbodem en heiwerkzaamheden zullen relatief snel kunnen worden verricht.

Tijdens de gebruiksfase kan verstoring van fauna optreden door licht (uitstraling van licht uit tuinen en/of van huizen). In de gebruiksfase zal de geluidsbelasting zich beperken tot geluid van voertuigen behorend bij de nieuwe woningen en daarmee minder zijn dan in de uitgangssituatie. Effecten van verstoring door geluid in de gebruiksfase zijn dan ook uit te sluiten.

Er is geen sprake van emissie van stoffen naar bodem, lucht of water. Met de ontwikkeling van bedrijventerrein naar woningbouwlocatie neemt de verkeersintensiteit af. Extra emissie van stikstof is dan ook niet aan de orde. Er worden evenmin effecten op het waterpeil verwacht.

4.3.1 Habitattypen

Significant negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op kwalificerende habitattypen voor het Natura 2000-gebied IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske zijn met zekerheid uit te sluiten. Habitattypen zijn niet gevoelig voor (indirecte) verstoring door licht, geluid en trillingen.

4.3.2 Soorten

Vogels

Significant negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op kwalificerende vogelsoorten voor het Natura 2000-gebied IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske zijn met zekerheid uitgesloten. In de invloedssfeer van het plangebied komen geen broedlocaties of concentratiegebieden van kwalificerende vogelsoorten voor, noch voorziene uitbreidingslocaties voor nieuw leefgebied van kemphaan en watersnip (uitbreidingsdoelstelling) (op basis van gegevens in Tauw, 2011). Verstoring met wezenlijke invloed is dus niet aan de orde; er is geen sprake van aantasting van de kwaliteit of omvang van het leefgebied van kwalificerende soorten.

Overige soorten

De Ringvaart die aan de oostzijde van het plangebied grenst, vormt onderdeel van het foerageergebied van meervleermuis. Verlichting van het plangebied in de realisatie- en gebruiksfase *kan* de kwaliteit van de Ringvaart als vliegroute voor meervleermuis aantasten. De Ringvaart valt voor zover te herleiden uit het concept aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied IJperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske en bijbehorende kaarten buiten de begrenzing van het Natura 2000 gebied. Er kan echter gesteld worden dat de Ringvaart een ecologische eenheid vormt met het Natura 2000-gebied als leefgebied voor meervleermuis. Effecten op meervleermuis in de realisatie en gebruiksfase zijn niet aan de orde (paragraaf 3.3.7). Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling van meervleermuis zijn dan ook uit te sluiten

Vanwege het tijdelijk karakter van verstoring door geluid en trillingen als gevolg van heien en de mogelijkheden die vissen hebben om uit te wijken, worden significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van noordse woelmuis, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad met zekerheid uitgesloten.

5 Conclusies en randvoorwaarden

5.1 Conclusies

De conclusies zijn opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

- Het verwijderen van bomen en struiken, het slopen van bebouwing en heiwerkzaamheden kunnen leiden tot overtreding van verbodsbepalingen (verstoring) ten aanzien van broedvogels. Dit moet voorkomen worden (zie § 5.2).
- Het is mogelijk dat tijdens de ontwikkelingswerkzaamheden binnen het plangebied rugstreeppad opduikt. Indien de dieren het gebied gebruiken tijdens de werkzaamheden, zijn aanvullende maatregelen nodig om overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet te voorkomen en zorgvuldig handelen te garanderen (zie § 5.2).
- Uitgangspunt is dat de lichtbelasting op de Ringvaart niet toeneemt in de realisatie en de gebruiksfase ten opzichte van de huidige situatie. Effecten op meervleermuis zijn dan uit te sluiten. In paragraaf 5.2 staan aanbevelingen om de lichtbelasting te beperken.
- De voorgenomen ingreep leidt niet tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van (strikt) beschermde soorten planten, ongewervelden, vissen, amfibieën, reptielen en vleermuizen.
- De voorgenomen ingreep kan leiden tot vernietiging van verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdiersoorten van tabel 1 van de FF-wet. Voor deze soorten geldt een vrijstelling in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en is dus geen ontheffing nodig. De gunstige staat van instandhouding is niet in het geding. Het betreft in Nederland algemeen voorkomende soorten.
- Uitgangspunt is dat de lichtbelasting op de Ringvaart niet toeneemt in de realisatie en de gebruiksfase ten opzichte van de huidige situatie. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000 gebied Oostzanerveld, Varkensland en Twiske zijn dan met zekerheid uitgesloten. Een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet wordt dan niet nodig geacht (zie § 5.2).

5.2 Randvoorwaarden bij de uitvoering

Broedvogels

Verstoring van broedvogels dient voorkomen te worden. Dit kan door bomen en struiken buiten het broedseizoen te verwijderen, bebouwing buiten het broedseizoen te slopen en door heiwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren dan wel met gebruik van technieken die geen of zeer weinig geluid en trillingen produceren.. Het rooien van beplanting en/of slopen van bebouwing binnen het broedseizoen is mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van

broedvogels worden verstoord. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Flora- en faunawet geen standaard periode gehanteerd. Het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet rekening gehouden worden met de periode maart tot augustus.

Rugstreeppad

Indien rugstreeppadden het plangebied gebruiken tijdens de werkzaamheden, bijvoorbeeld door afzet van eisnoeren in tijdelijke waterplassen op opgespoten grond of in afwateringsgreppels, zijn aanvullende maatregelen nodig om overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet te voorkomen en zorgvuldig handelen te garanderen. Wat betreft maatregelen kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het verplaatsen van volwassen dieren, eisnoeren en/of larven naar nabijgelegen water/landhabitat. Voor passende maatregelen wordt verwezen naar de soortenstandaard voor rugstreeppad van het Ministerie van EL&I.

Meervleermuis

Extra lichtbelasting in de realisatiefase kan voorkomen worden door de watergang afgeschermd te houden van licht en het terrein zo minimaal mogelijk en gericht te verlichten. De watergang kan afgeschermd worden van verlichting door bijvoorbeeld de coniferenhaag zo lang mogelijk te laten staan.

Om lichtverstoring in de gebruiksfase te beperken zijn verschillende mogelijkheden denkbaar. Het aantal lampen en de lichtintensiteit kan worden aangepast; de kleur van het licht kan worden aangepast (bij voorkeur amberkleurig licht); de positie van een lamp t.o.v. het water kan worden aangepast; er kan worden gewerkt met armaturen die het licht goed richten en die een scherpe bundel hebben om onnodige verstrooiing tegen te gaan (bij voorkeur LED lampen). Een andere mogelijkheid is het ontwikkelen van een opgaande oeervervegetatie (rietoever) langs de Ringvaart

6 Literatuur

- Boesveld, A. & A. Gmelig Meyling, 2011. Biotoopvoorkeuren van de Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*. Zoekbeeld 2011-1. p. 10-14. Nieuwsbrief van Stichting ANEMOON.
- Boesveld, A., A.W. Gmelig Meyling & I. van Lente, 2011. Verspreidingsonderzoek Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2010 Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*. STICHTING ANEMOON, Bennebroek.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- FLORON, 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora.
- Haarsma, A-J. (2010). Protocol vleermuizen en natte infrastructuur. Een voorstel Rapport 2010.1. Batweter onderzoek en advies, Heemstede.
- Haarsma, A-J. (2003). Meervleermuizen nemen Zuid-Holland over. Zoogdier 14(4): 18-21.
- Helger, J. (2010) Atlas van de Noord-Hollandse amfibieën en reptielen 1980-2010. RAVON, Noord-Hollands Landschap.
- Tauw, 2011. Concept beheerplan Natura 2000. IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske. Concept, 11 januari 2011. Tauw, Amsterdam.
- Hoogeboom, D., 2011. Verspreidingsatlas van de Zoogdieren van Noord-Holland. Werkatlas.
- Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het land- schap. Over hun ecologie, gedrag en versprei- ding. Schuyt & Co, Haarlem.
- Kuijper, P.J., J.Schut, D. van Dulleman, H. Toorman, N. Goossens, J. Ouwehand, H.J.G.A. Limpens 2008. Experimental evidence of light disturbance along the commuting routes of pond bats (*Myotis dasycneme*). *Lutra* 51 (1): 37-49.
- Kuijper, D.P.J., J. Schut, A.-J. Haarsma, J. Ouwehand, H.J.G.A. Limpens & D. van Dulleman, 2006. Meervleermuizen in Fryslân: kennisontwikkeling voor soortbescherming. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek en Zoogdiervereniging VZZ, Veenwouden/Arnhem.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Ministerie van EL& I, 2011. Soortenstandaard rugstreeppad *bufo calamita*. Versie december 2011.
- Ministerie van LNV, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV, 2005a. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.

- Ministerie van LNV, 2005b. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.
- Pepping, S., 2012. Floristische waarnemingen in 2011 Floron District Noord-Holland-Midden.
- Steunpunt Natura 2000 (2010). Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. versie 27 mei 2010. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Steunpunt Natura 2000 (2008). Aanvulling op 'Toepassing begrippenkader Nb-wet '98' • Bestaand gebruik • Externe Werking. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Vegte, J.W. van der, 2005. Belvédère Oude Rijn: Meervleermuizen en verlichting. Royal Haskoning, Arnhem.

Websites

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

www.anemoon.org

http://www.hekkelman.nl/userfiles/File/372717_20110808_wrobulletin_belanghebbendheid_bestemmingsplan_1.9_chw_19j_nbw1.pdf

Bijlage 1 Wettelijk kader

1.1 Inleiding

In deze bijlage wordt in het kort beschreven wat de wettelijke kaders zijn voor opstellen van ecologische beoordelingen van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In de natuurbeschermingswetgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet (§1.2 van deze bijlage), de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998 (§1.3). Met deze wetten geeft Nederland invulling aan de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) heeft sinds 1 oktober 2010 de procedures bij ruimtelijke ingrepen ingrijpend gewijzigd (§ 1.4). Ook wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten (§ 1.5) en de Ecologische Hoofdstructuur (§ 1.6) bij ecologische toetsingen.

1.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen.

De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen.

De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)

Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het

Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden.

Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels).

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn²

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan niet worden verleend voor ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en gebruik, tenzij er (tevens) sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, of in het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna. Voor deze groep soorten kan overigens geen vrijstellingen worden verleend voor artikel 10 (verontrusting).

Vogels.

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet als grond³.

Dat betekent dat in beginsel alle activiteiten die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd⁴.

² Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Arnhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB 07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffw2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

³ Zie de vorige voetnoot.

⁴ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermd vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de functionele leefomgeving van dieren in tact blijft. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

1.3 Natuurbeschermingswet 1998⁵

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) vormt de invulling van de gebiedsbescherming van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en heeft als doel het beschermen en instandhouden van bijzondere gebieden in Nederland.

Aanwijzing van gebieden

De Nbwet kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (oftewel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden oftewel Speciale Beschermingszones) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingsdoelstellingen staan verwoord (zie www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur).

In de “oude” aanwijzingsbesluiten van Staats- en Beschermde natuurmonumenten worden de natuurwetenschappelijke waarde en het natuurschoon als grond voor de bescherming aangevoerd. Deze meer abstracte waarden blijven van kracht in de nieuwe Natura 2000-gebieden, voor zover zij voormalige Staats- of Beschermde natuurmonumenten omvatten. Deze waarden dienen bij toetsingen nader te worden geconcretiseerd.

Natura 2000-gebieden

Voor Natura 2000-gebieden dient een beheerplan te worden opgesteld. Daarin staat o.a. welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en welk (bestaand en toekomstig) gebruik al dan niet vergunningplichtig is. Voor een groot aantal gebieden is een beheerplan in een ver gevorderd stadium van voorbereiding.

Voor het uitvoeren van projecten en handelingen, die negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, is een vergunning nodig. Van negatieve effecten is sprake als, gelet op de

⁵ Op 1 februari 2009 is een wetwijziging van de Nbwet van kracht geworden. Door de inwerkingtreding van de Crisis- en herstelwet is de Nbwet per 31 maart 2010 opnieuw gewijzigd. De wijzigingen zijn in deze paragraaf verwerkt.

instandhoudingsdoelen, een habitatype of leefgebied van soorten verslechtert of soorten significant worden verstoord. Deze bescherming geldt alleen voor de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Projecten en handelingen die de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied aantasten zijn in ieder geval vergunningplichtig.

Bij een besluit om een plan (bijvoorbeeld bestemmingsplan, streekplan, waterhuishoudingsplan) vast te stellen, moet rekening worden gehouden met de effecten op Natura 2000-gebieden en met het beheerplan.

Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als die activiteiten negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor het gebied (kunnen) veroorzaken. Dit wordt de 'externe werking' van de bescherming genoemd.

Bestaand gebruik

Bestaand gebruik volgens de Nbwet is gebruik dat bestond op 1 oktober 2005 en sindsdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd. Voor de raad van State lijkt de vraag of het gebruik al bestond op het (eerste) moment van aanwijzen (als Vogelrichtlijngebied) of aanmelden (als Habitatrictlijngebied) overigens relevanter. bestaand gebruik dat zeker geen significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied kan vergunningvrij worden voortgezet. Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten is een vergunning nodig, tenzij in het beheerplan anders is bepaald. in het beheerplan moeten dan maatregelen zijn voorzien om de effecten te beperken of te niet te doen.

Habitattoets

Een vergunning ex art. 19d Nbwet kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets'⁶ het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Deze is verwoord in art. 19d t/m 19j van de Nbwet.

In de 'oriëntatiefase' – voorheen ook wel 'voortoets' genoemd – wordt onderzocht of een activiteit, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten').

Indien de oriëntatiefase uitwijst dat er geen effecten zijn, zijn er vanuit de Nbwet geen verdere verplichtingen of beperkingen voor de uitvoering van de activiteit. Wel kan het verstandig zijn om met het bevoegd gezag in overleg te treden, om te bezien of men zich in de conclusies van het uitgevoerde onderzoek kan vinden.

Als er wel effecten (verslechtering van habitatype of leefgebied) zijn, maar die zijn zeker niet significant, dan kan het bevoegd gezag vragen om een nadere toetsing. In zo'n nadere toetsing worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden (mitigatie en compensatie, zie onder) worden verbonden.

⁶ De termen habitattoets en oriëntatiefase staan niet in de wet. De passende beoordeling wel.

Als er een kans is op significante effecten volgt een 'passende beoordeling'. De passende beoordeling is veel uitgebreider. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdend met cumulatieve effecten.

Als de passende beoordeling uitwijst dat aantasting van de natuurlijke kenmerken is uitgesloten, dan kan de vergunning worden verleend. Aantasting van de natuurlijke kenmerken is praktisch gesproken uitgesloten als er geen significante effecten zijn in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen.

Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande_ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

Als er sprake is van aantasting van een gebied dat is aangewezen ter bescherming van prioritair natuurlijk habitattype of een prioritaire soort, dient eerst door de minister van EL&I aan de Europese Commissie advies te worden gevraagd. Bovendien is het aantal redenen van groot openbaar belang beperkt.

Cumulatieve effecten

Volgens de Natuurbeschermingswet 1998 (art. 19d lid 1) is het – zonder vergunning – verboden om handelingen te verrichten die op zich zelf of “in combinatie met andere projecten of plannen significante effecten kunnen hebben”. In het onderzoek naar cumulatieve effecten, wordt het effect van het onderhavige plan of project in combinatie met andere ingrepen in beeld gebracht.

De basis hiervoor is art. 6 van de Habitatrichtlijn, die van toepassing is op alle Natura 2000-gebieden.

“Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.”

Het werkdokument “Toepassing begrippenkader” (Ministerie van LNV, 2007) stelt voor om het begrip cumulatie als volgt te definiëren:

“De effecten van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen”.

Met andere woorden: in een studie naar de cumulatieve effecten dienen *alle* activiteiten (bestaand gebruik, nieuwe projecten) en plannen te worden betrokken, die op dezelfde instandhoudingsdoelstellingen negatieve effecten kunnen hebben als het eigen project. Het doet daarbij in beginsel niet ter zake of er een verband is tussen het eigen project en de andere activiteiten en plannen, of dat de effecten tijdelijk zijn of (naar verwachting) slechts beperkt van omvang zijn.

Significantie

Voor een invulling van het begrip significantie volgen wij de 'Leidraad significantie' van het Steunpunt/Regiebureau Natura 2000. Van significante effecten kan sprake zijn als ten gevolge van menselijk handelen het verwezenlijken van de instandhoudingsdoelen sterk wordt bemoeilijkt of onmogelijk wordt gemaakt. Dat is in ieder geval zo, als het oppervlak van een habitatype of een leefgebied of de kwaliteit van habitatype of leefgebied of de omvang van een populatie lager wordt dan genoemd in de instandhoudingsdoelen in het aanwijzingsbesluit.

Beschermde natuurmonumenten

Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is vergelijkbaar, echter de procedure en de speelruimte van het bevoegd gezag wijken op enigszins af. De beoordeling is minder strikt en door het ontbreken van concrete instandhoudingsdoelen vaak ook minder eenduidig.

Zorgplicht

Artikel 19I legt aan iedereen een zorgplicht voor beschermde natuurgebieden op. Deze zorg houdt in ieder geval in dat ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat een handeling nadelige gevolgen heeft, verplicht is die handeling achterwege te laten of, als dat redelijkerwijs niet kan worden gevergd, eventuele gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De nadelige handelingen hebben betrekking op de instandhoudingsdoelen in het geval van een Natura 2000-gebied en op de wezenlijke kenmerken in het geval van een beschermd natuurmonument.

1.4 Wabo en omgevingsvergunning

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is op 1 oktober 2010 van kracht geworden. De Wabo voegt een groot aantal (circa 25) vergunningen, ontheffingen en andere toestemmingen samen tot één omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is nodig voor het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen, zoals sloop, bouw, aanleg en gebruik, als die een plaatsgebonden karakter hebben en dat van invloed kunnen zijn op de "fysieke leefomgeving". Dit omvat alle fysieke waarden in de leefomgeving, zoals milieu, natuur, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Als hoofdregel kent de Wabo het bevoegd gezag toe aan B&W van de gemeente waar het project (in hoofdzaak) zal worden uitgevoerd. Voor projecten van provinciaal belang kunnen GS het bevoegd gezag zijn, voor projecten van nationaal belang een minister.

De ontheffing Flora- en faunawet en de vergunning Natuurbeschermingswet 1998, die voor een ruimtelijke ingreep nodig kunnen zijn, kunnen worden "aangehaakt" bij de omgevingsvergunning. Dat wil zeggen dat bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning ook een toetsing aan Ffwet en/of Nbwet moet worden gevoegd. De aanvraag wordt dan aan het bevoegde gezag (Ffwet: ELI; Nbwet: GS of ELI)

voorgelegd. Die zal dan toestemming geven in de vorm van een Verklaring van geen bezwaar (Vvgb). De inhoudelijke toetsing zal niet veranderen.

Op aanvragen voor een omgevingsvergunning, die mede betrekking hebben op Flora- en faunawet en/of Natuurbeschermingswet 1998 is de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing.

Overigens kan een ontheffing Ffwet of vergunning Nbwet ook los van de omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dat dient dan wel te gebeuren vóórdat de omgevingsvergunning wordt aangevraagd.

1.5 Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddestoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2009). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden geleverd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

1.6 De Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft als doel om van de bestaande en nieuwe natuur een goed functionerend netwerk te maken. Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden' van de EHS. Op plannen, projecten of handelingen binnen de EHS is conform de Nota Ruimte het 'nee, tenzij'-regime van toepassing.

Ruimtelijke ingrepen in de EHS met significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied zijn in beginsel niet toegestaan. Tenzij er voor de ingreep geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. De initiatiefnemer is verplicht om de negatieve effecten te mitigeren (voorkomen of beperken) en de restschade te compenseren.

De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de huidige en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. De natuurdoelen worden door de provincies vastgelegd, meestal in natuurdoeltypen of beheertypen per perceel.

Bureau Waardenburg bv

Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg

Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849

E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl